

Міністерство освіти України
Академія педагогічних наук України
Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України
Полтавська обласна державна адміністрація
Полтавський державний педагогічний інститут
ім. В. Г. Короленка
Український народний хор “Калина”

**ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ
МОЛОДІ ЗАСОБАМИ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА
У КОНТЕКСТІ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ
В.М. ВЕРХОВИНЦЯ**

Концепція
міжнародної науково-практичної конференції

Формування національної культури молоді засобами народного мистецтва у контексті творчої спадщини В.М. Верховинця: Концепція міжнародної науково-практичної конференції / Укладачі: заслужений діяч мистецтв України, професор Г.С. Левченко; кандидат педагогічних наук, доцент Н.Д. Карапузова; кандидат педагогічних наук, доцент О.О. Лобач; кандидат педагогічних наук, доцент Н.Ю. Дем'янюк; кандидат педагогічних наук, доцент В.С. Ірклієнко; завідувач відділом національного виховання ПОПОПП Л.Г. Тарасовська. – Полтава: Видання Полтавського державного педагогічного інституту ім. В.Г. Короленка, 1999. – 18 с.

Рецензенти: доктор педагогічних наук, професор, завідувач лабораторією педагогіки та психології мистецької освіти Інституту педагогіки та психології професійної освіти АПН України О.П. Рудницька;

доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри методики естетичного виховання та хореографії Полтавського державного педагогічного інституту ім. В.Г. Короленка М.П. Лещенко

Друкується за рішенням ученої ради Полтавського державного педагогічного інституту ім. В.Г. Короленка (протокол № 9 від 29.03.1999 року)

На сьогодні принципи культурної політики в Україні полягають у визначенні культури як одного з найважливіших чинників духовного відродження суспільства і особистості, в утвердженні гуманістичних ідей, в орієнтації на національні та загальнолюдські цінності, забезпеченні умов для творчого розвитку підростаючого покоління, підвищенні культурного рівня громадян. Тому одним з основних завдань освіти є органічне поєднання її з національними традиціями та історією, збереженні та збагаченні культури українського народу, про що наголошується у Державній національній програмі “Освіта” (“Україна XXI століття”).

Національна культура є узагальненим вираженням творчих зусиль народу в усіх сферах суспільної свідомості. Вона є джерелом національної самосвідомості, світорозуміння, забезпечує спадкоємність поколінь, акумулює етнічну своєрідність українського народу, формує національний характер. Кожен громадянин нашої держави має право на етнічне самовираження, повинен шанувати традиції та звичаї інших народів, що позитивно впливатиме на міжнаціональні відносини, а також глибоко вивчати і знати українську історію, мову, мистецтво. За умов національно-культурного відродження виникає можливість відстоювання самобутності національної культури як необхідного елемента полікультурного простору нашого суспільства і сучасної цивілізації.

У пошуках шляхів розбудови національної системи освіти і виховання педагогічна наука звертається до ідей і досвіду прогресивних вітчизняних педагогів. Серед них особливе місце посідає Василь Миколайович Верховинець (1880 – 1938) – видатний український музикознавець, педагог, етнограф, хореограф, диригент і композитор. Його внесок у розвиток української національної культури важко переоцінити. Тривалий час ім’я і спадщина цієї всебічно обдарованої людини, великого патріота України були заборонені і забуті. Його спіткала трагічна доля багатьох репресованих у 30-ті роки талановитих представників української інтелігенції.

Найважливішою особливістю творчості В. М. Верховинця є її підпорядкованість генеральній педагогічній меті – формуванню національної культури молоді. Актуальність ідей, педагогічного і творчого досвіду В. М. Верховинця потребує їх широкого впровадження в сучасний навчально-виховний процес.

ЗМІСТ І СТРУКТУРА НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

Буття національної культури має три взаємопов'язані рівні, які зберігають певну автономність: соціальний, предметний і особистісний. Національна культура особистості є індивідуальною формою виявлення суспільної національної культури і формується через привласнення й опанування предметної національної культури, зокрема, народного мистецтва.

Народне мистецтво, на відміну від академічного, репрезентує дух народу, а не окремої творчої індивідуальності. Воно містить закодовану інформацію про історію, соціальний розвиток, менталітет, характер, психологію народу, його ідеали та способи їх реалізації, розмаїту гаму людських відносин і переживань.

Народне мистецтво – одна з мов, способів автокомунікації народу, завдяки чому він існує у просторі (спілкування особистостей) і в часі (спілкування поколінь). Педагог покликаний навчити вихованців мові народного мистецтва, за допомогою якої особистість залучається до буття свого народу і людства в цілому.

Отже, народне мистецтво поліфонічне і поліфункціональне. У ньому органічно зливається комунікативно-інформативна, гносеологічна, аксіологічна, евристична, просвітницько-пропагандистська, естетична, сугестивна, гедоністична, катарсично-компенсаторна та педагогічна функції. Нагальна проблема сьогодення – екологія душі, захист тендітного внутрішнього світу дитини від псевдохудожніх витворів масової культури, які заповнили інформаційний простір. Оскільки неможливо обмежити контакти молоді людини з мистецькою продукцією сумнівної художньої вартості, залишається один шлях – вироблення імунітету проти арт-вірусу. Своєрідне щеплення народним мистецтвом випробуване часом, тому воно виконує й екологічну функцію.

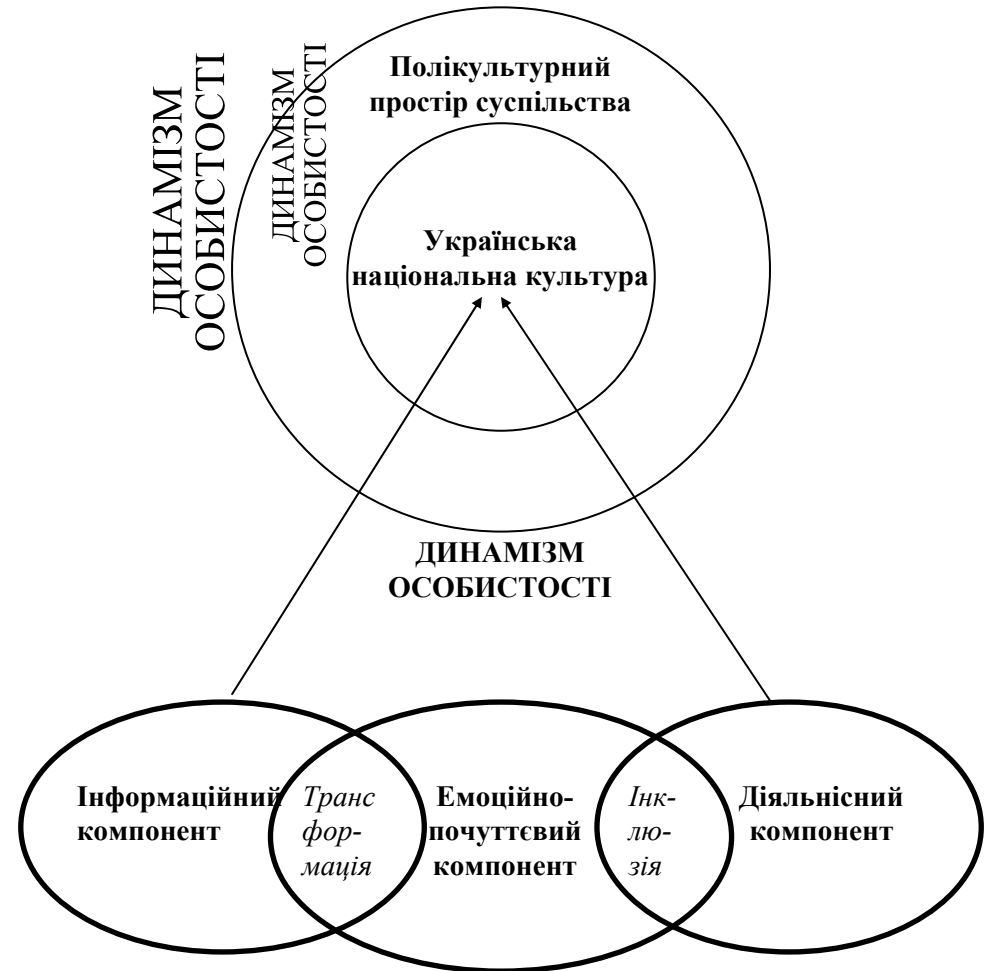
У цілісному педагогічному процесі всі функції народного мистецтва “знімаються” його виховною функцією. З одного боку, виховання організує, координує розмаїття функцій мистецтва в єдину систему, а з іншого – функції мистецтва дозволяють не тільки визначити генеральну мету – формування національної культури молоді, – а й конкретизувати завдання на кожному мікроетапі цього виховного процесу.

Під “формуванням національної культури” В. М. Верховинець розумів процес опанування духовної спадщини та суспільно-історичного досвіду свого народу; розвитку потреби і здатності сприймати, розуміти, примножувати його духовні надбання; виховання національної самосвідомості, гідності, громадянськості, патріотизму.

Психолого-педагогічну структуру національної культури особистості складають інформативний, емоційно-почуттєвий і діяльнісний компоненти. Рівень розвитку емоційно-почуттєвого компоненту є індикатором привласнення народного мистецтва як цінності, внаслідок чого воно набуває “особистісного смислу”. Емоційно-почуттєвий компонент передбачає трансформацію (“переклад” художньої інформації на власну індивідуальну мову) та інклюзію (включення цінностей в особистісно значущу систему, власний життєвий досвід) [10, с. 170].

Інформація, трансформація, активна діяльність, інклюзія визначають динамізм особистості, її зміни, які відбуваються під впливом прийняття народного мистецтва та реалізації у власному житті закодovаних у ньому в знаково-символічній формі національних цінностей (див. схему на наступній сторінці).

Схема психолого-педагогічної структури
національної культури особистості

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА

Об'єднуючим концептуальним принципом системи формування національної культури молоді В. М. Верховинця був всебічний розвиток особистості на основі ідеї національного відродження засобами етнографічного матеріалу. У своїй педагогічній і творчій діяльності митець спирався на принципи української етнопедагогіки.

Гуманність – визнання дитини як найвищої соціальної цінності, орієнтація на її особистість, потреби, інтереси, запити; формування гуманістичної спрямованості молоді у процесі виховання її національної культури через народне мистецтво, збагачене тисячолітнім досвідом мудрості народу; гуманізація взаємин “вихователь – вихованець”. Педагогічний талант, надзвичайна всебічна обдарованість, шанобливе ставлення до студентів допомагали В. М. Верховинцю встановлювати творчий контакт з аудиторією і створювати сприятливі умови для професійної підготовки і виховання майбутніх учителів.

Народність – передбачає, що характер виховання повинен визначатися характером народу (К. Д. Ушинський). У своїй педагогічній діяльності В. М. Верховинець пропагував високохудожнє народне мистецтво і протиставляв його вульгаризаторським тенденціям, дотримувалася правдивої інтерпретації фольклору. Він вимагав збереження національного характеру і колориту творів народного мистецтва, максимального наближення до оригіналу як їх виконання, так і сценічного оформлення.

Природовідповідність – урахування багатогранної та цілісної природи людини, регіональних національних особливостей; реалізації її духовних потреб, здібностей та нахилів засобами народного мистецтва, народних промислів, традицій та звичаїв свого краю, що сприятиме гармонізації внутрішнього світу особистості, розвитку її неповторної індивідуальності.

Полікультурність – Україна є полікультурним суспільством, досягнення консенсусу якого можливе лише за умов діалогу з культурними надбаннями національних меншин нашої

країни та інших народів світу. “Спільний знаменник полікультурного виховання в національному аспекті – ідея політичного громадянства, яка гарантує кожній людині як ...громадянину ...право на повагу незалежно від його культурної і національної приналежності” (С.Ф. Клепко) [8, с. 38]

Послідовність і наступність – досягнення безперервності, цілісності виховання. В. М. Верховинець підкреслював значущість формування національної культури молоді на всіх ступенях системи народної освіти, а також убачав необхідність алгоритмізації процесу опанування етнографічного матеріалу.

Емоційність – створення емоційно-позитивної атмосфери виховання; стимулювання почуттів та емоцій під впливом експонування цінностей, закодованих у народному мистецтві; актуалізація емоційних механізмів регуляції та корекції процесу формування національної культури молоді; розвиненість емоційної культури вчителя і використання ним різноманітних прийомів емоційного впливу на вихованців. Педагогічна діяльність В. М. Верховинця є зразком реалізації зазначеного принципу.

Активність вихованців у виховному процесі – передбачає органічну єдність художньо-пізнавальної, емоціональної, практичної діяльності молоді у процесі формування національної культури молоді, зв’язок теорії з практикою. У педагогічній діяльності В.М. Верховинця домінували практичні методи навчання й виховання молоді, залучення їх до активної концертно-пропагандистської, культурно-просвітницької та етнографічно-дослідницької діяльності.

Інтеграція – передбачає, за В. М. Верховинцем, інтеграцію змісту дисциплін природничо-математичного та художньо-естетичного циклів; комплексне використання музичного, хореографічного, драматичного мистецтв як навчального, ілюстративного і виконавського матеріалу; створення синтетичних жанрових форм як засобів формування національної культури молоді.

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА

1. За ініціативи обласної державної адміністрації Полтави в 1994 році була затверджена обласна програма “Національне виховання: регіональний аспект” (на період до 2000 року). Вона передбачає комплексний підхід до вирішення проблем виховання національної культури молоді, завдяки об’єднанню зусиль державних установ культури, освітніх закладів, громадських організацій, засобів масової інформації, сім’ї; залучення до виховної роботи висококваліфікованих народних умільців, діячів культури і мистецтва; створення на базі художньо-промислових виробництв відповідних училищ, коледжів, гімназичних класів, дитячих кооперативів, юнацьких об’єднань, музеїв тощо. Практика показала ефективність спільної роботи різних соціально-виховних інститутів.

2. Наповнення змісту навчання та виховання культурно-мистецькими надбаннями через активізацію самостійної художньо-пізнавальної та творчо-практичної діяльності молоді. Вихователь повинен не стільки інформувати, скільки надихати вихованців на шляху національно-культурного саморозвитку і самовдосконалення. Особливої уваги фахівців потребують діти дошкільного і молодшого шкільного віку. Бажано створити для них національно-культурне середовище: народне мистецтво, свята, традиції країни й окремих регіонів мають бути джерелом своєрідного укладу їхнього життя і змісту вихованого процесу. Це сприятиме екології душі малюків, їх національно-культурній захищеності.

3. Розробка та застосування оригінальних педагогічних технологій, форм та методів виховання, які б відповідали потребам особистості, сприяли розкриттю її обдарувань. В.М. Верховинець наголошував на невичерпних можливостях драматизації як характерної особливості усіх жанрів українського фольклору. Він є автором інноваційних засобів формування національної культури молоді, які ґрунтуються на комплексному використанні музичного, хореографічного і драматичного мистецтв – театралізованої пісні, циклічного концерту. Особливе місце в його системі навчання й виховання належить рухливій музичній грі, яка є унікальним синтезом народної традиції, творчої імпровізації, художньої образності, ігрової доступності, різних видів народного

мистецтва. Систематизація, узагальнення ігрового фольклору, збагачення його власними творами дозволили В.М. Верховинцю створити музично-ігровий репертуар. На жаль, сьогодні він використовується лише окремими педагогами-ентузіастами.

4. Успішне вирішення завдань формування національної культури молоді безпосередньо пов'язані з удосконаленням виховання та професійної підготовки педагогів:

- створення умов для національно-культурного самовиховання та самоосвіти студентів: упровадження в масштабах навчального закладу єдиних днів для роботи студій і гуртків народної творчості, колективів художньої самодіяльності; створення широкої мережі відповідних спецкурсів, де стимулюється практична народно-мистецька діяльність, використовуються інтерактивні методи професійної підготовки спеціалістів; розробка творчих завдань з народного мистецтва для практичних занять із світоглядно-культурологічних дисциплін; організація студентських клубів і лекторіїв з народного мистецтва, де майбутні вчителі набувають практики культурно-просвітницької діяльності; створення координаційного центру формування національної культури студентської молоді при відповідній фаховій кафедрі вищого навчального закладу освіти;

- розвиток активної самосвідомості через участь студентів у відродженні забутих та створенні нових національно-культурних традицій регіону, міста, вищого навчального закладу, розширення культурно-творчих зв'язків з установами культури, середніми та дошкільними навчальними закладами, дитячими та юнацькими організаціями, де майбутні вчителі покликані організувати різнопрофільні гуртки народного мистецтва, товариства народних умільців, фольклорно-пошукову роботу залежно від власних здібностей і уподобань. Студент вищого навчального закладу освіти повинен пройти не тільки активну педагогічну, а і суспільно-громадську практику в дитячих навчальних закладах. Експериментальна апробація нових ідей, підходів

значно збагатить практичну цінність відповідних курсових та дипломних досліджень;

- залучення студентів до народно-мистецької творчості у колективах художньої самодіяльності, об'єднаннях, клубах, які функціонують як творчі лабораторії, де поглиблюється професійно-педагогічна майстерність та особистісні якості майбутнього вчителя. Ця ідея належить В. М. Верховинцю. Зокрема, під час хорових занять із студентською аудиторією він здійснював культурно-просвітницьку, теоретичну, виконавську, методичну підготовку спеціалістів.

5. Активізувати роботу Малої академії народних мистецтв (МАНМ). Вона повинна працювати на засадах етнопедагогіки, сприяти відродженню народних звичаїв, обрядів, свят, ремесел. Її складають декілька відділень: хорове, хореографічне, фольклорно-літературне, гри на народних інструментах, гончарства, писанкарства, художньої вишивки, аплікації та плетіння соломкою, лозоплетіння, різьблення по дереву залежно від особливостей певного регіону. Важливими напрямками роботи МАНМ є фольклорно-пошукова діяльність, культурно-мистецький всеобуч батьків, стимулювання спільної художньої творчості родини. Науково-методичними центрами МАНМ можуть бути кращі навчальні та позашкільні заклади освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко А.М. Оновлена парадигма виховання: шляхи реалізації (підготовка вчителя до формування виховуючих відносин з учнями): Навчально-методичний посібник. – К., 1996.
2. Дем'янко Н.Ю. Педагог, учений і митець Василь Миколайович Верховинець: Науково-методичні матеріали. – Полтава, 1997.
3. Державна національна програма “Освіта” (“Україна XXI століття”). – К., 1994.
4. Ірклієнко В.С., Гнатюк Л.А. Українська національна культура – основа естетичного розвитку особистості // Наукові записки психолого-педагогічного факультету: Зб. ст.: У 3-х ч. – Ч. 2. – С. 97 – 104.
5. Казан М.С. Философия культуры. – Спб., 1996.
6. Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні. – К., 1997.
7. Концепція національного виховання // Рідна школа. – 1995. – № 6. – С. 18 – 25.

8. Національне виховання: регіональний аспект: Матеріали міжрегіональної науково-практичної конференції. – Полтава, 1995.
9. Організація діяльності Малих академій народних мистецтв та інших творчих об'єднань школярів: Методичні рекомендації / Укл. Т.І. Мацейків. – К., 1992.
10. Основи викладання мистецьких дисциплін: Навчальний посібник / За заг. ред. О.П. Рудницької. – К., 1998.

**ОСЕРЕДКИ ПЕРЕДОВОГО ПЕДАГОГІЧНОГО
ДОСВІДУ ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ
КУЛЬТУРИ МОЛОДІ НА ПОЛТАВЩИНІ**

№ п/п	Навчальний заклад	Напрямок роботи	Керівник
1	2	3	4
1.	Полтава. Середня школа № 5	Художні промисли Полтавщини	Ісакова Л.І.
2.	Полтава. Національна школа № 11	Дитячо-юнацьке об'єднання "Козацька республіка"	Директор Квачова О.О.
3.	Полтава. Національна школа № 19	ШкіД (Школа імені Доброти). "До народних джерел"	Педагог-організатор Пупченко Т.А.
4.	Полтава. Школа-ліцей № 30	Госпрозрахункове об'єднання "Попелюшка"	Директор Лубан І.В.
5.	Полтава. Школа-гімназія № 32	Фольклорний ансамбль "Лада"	Слюсар В.М., Ленський Є.А.
6.	Полтава. Навчально-дослідний центр учнівської молоді	Різьблення по дереву Дерев'яна скульптура Кераміка	Маркар'ян А.П. Маркар'ян В.В. Асташова Н.Є.
7.	Полтавський міський Будинок дитячої та юнацької творчості	Мала академія народних мистецтв	Директор В.Д. Дрозд
8.	Полтавський державний педагогічний інститут ім. В.Г. Короленка	Український народний хор "Калина" Народний ансамбль танцю "Весна" Відродження народних промислів Полтавщини на психолого-педагогічному та індустріально-педагогічному факультетах	Заслужений діяч мистецтв України, професор Левченко Г.С. Викладач Нікішов О.В. Декани: кандидат педагогічних наук, доцент Н.Д. Карапузова, доцент М.М. Ніколаєв
9.	Гадяцьке училище культури ім. І.П. Котляревського	Осередок відродження українського народного мистецтва	Директор М.М. Плутенко
10.	Глобинський р-н. Бугаївська	Різьблення по дереву Український народний хор,	Гардаш В.С. Мазур М.В.

	загальноосвітня школа I – III ступенів	фольклорний ансамбль	
11.	Глобинський р-н. Градизька загальноосвітня школа I – III ступенів	Різьблення по дереву Розпис по дереву Народний танець Художня вишивка	Поплюйко С.П. Захаров М.О. Ковтун Т.Л. Миколенко А.В.
12.	Гребінківський р-н. Короваївська середня школа	Фольклорний ансамбль “Веселка”	Василенко Н.А.
13.	Зіньківський р-н. Власівська загальноосвітня школа I – II ступенів	Лозоплетіння	Михіль С.О.
14.	Зіньківський р-н. Опішнянський колегіум мистецтв Державного музею-заповідника українського гончарства	Музичне, хореографічне народне мистецтво, гончарство, кераміка	Директор Овчаренко Л.М.
15.	Карлівський міжшкільний навчально-виробничий комбінат	Колектив вишивальниць при художньо-виробничому об’єднанні “Полтавський рушничок”	Директор Г.С. Кудря
16.	Карлівка. Школа-ліцей № 5	Студія мистецтв “Карлівчанка”	Ніколаєвський І.О.
17.	Кобеляки. Навчально-виховний комплекс № 1	Лозоплетіння, брилярство, вишивка	Федоренко Л.Д.
18.	Кобеляцький р-н. Бугенківська загальноосвітня школа I – III ступенів	Обробка деревини Художня вишивка	Пулярт О.М. Єфименко Л.А.
19.	Кобеляцький р-н. Кустолово-Кушівська загальноосвітня школа I – II ступенів	Художня вишивка Лозоплетіння	Ємець В.О. Гамаль С.М.
20.	Кобеляцький р-н. Світлогірська середня школа	Обробка деревини	Журавель М.О.

21.	Козельщина. Будинок дитячої та юнацької творчості	Клуб "Майстриня". Декоративно-ужиткове мистецтво: вироби з шкіри, писанкарство, робота з бісером	Щербак Г.І. Півень Н.М.
22.	Козельщинський р-н. Задовжанська середня школа	Інкустація соломкою, вироби з соломки	Лисівець Л.В.
23.	Козельщинський р-н. Вишняківська загальноосвітня школа I –II ступенів	Різьблення по дереву, лозоплетіння, художня вишивка	Ковадло О.І.
24.	Козельщинський р-н. Михайликівська загальноосвітня школа I – III ступенів	Фольклорно-етнографічна пошукова діяльність	Діденко Ю.І.
25.	Котелевська школа-гімназія № 1	Різьблення по дереву	Животовський П.М.
26.	Кременчук. Будинок дитячої та юнацької творчості	Ткацтво Вироби з соломки	Сорока М.А. Брусило Н.Д.
27.	Кременчук. ПДШ № 3	Дисципліни: "Народні промисли та ремесла Полтавщини", "Основи прикладного мистецтва", "Основи гончарного мистецтва"; "Художньо-промислове виробництво"; "Українська народна вишивка"	Перерва Н.В. Цимбалій Н.С Сотнікова О.О.
28.	Кременчук. Гімназія № 6	Художня обробка дерева Художня вишивка, декоративно-ужиткове мистецтво Народна іграшка Народний танець	Сьомик В.Г. Михайлик А.Ф. Мішина Н.В. Алексєєва Н.Ю.
29.	Кременчук. Загальноосвітня школа № 16	Гончарство Українська вишивка	Степанова Т.А. Степаненко Л.С.
30.	Кременчук. Експериментальна школа- комплекс "Вибір" № 17 ім. Н.Г. Неленя	Система "Вибір" – модулі "Декоративно-ужиткове мистецтво", "Народна хореографія", "Господарочка", "Різьблення по дереву"; відродження	Директор Логвін В.О.

		народного малярства, писанкарства, художньої вишивки, моделювання й виготовлення народного одягу.	
31.	Лубни. Районний Центр дитячої та юнацької творчості	Петриківський розпис, кераміка	Козлова К.І.
32.	Лубенський р-н. Вовчицька школа-ліцей	Лозоплетіння	Мартинов А.В.
33.	Лубенський р-н. Тернівська початкова школа	Художня вишивка	Бурдим Л.М.
34.	Лубенський р-н. Михнівська середня загальноосвітня школа	Фольклорно-етнографічний ансамбль – інсценізація місцевих обрядів, пісень	Супрун Л.М.
35.	Миргород. СПТУ-44	Кераміка	Шевченко В.М.
36.	Миргородський р-н. Комишнянський районний Будинок школяра та учнівської молоді	Вишивка, майоліка і розпис, петриківський розпис	Гришко В.П.
37.	Машівський р-н. Селещанська школа-родина	Етнографічно-пошукова робота	Іванченко В.Г.
38.	Нові-Санжари. Навчально-виховний комплекс	Художня вишивка	Ашихміна Т.М.
39.	Новосанжарський р-н. Драбинівська загальноосвітня школа I – III ступенів	Українська вишивка, народна іграшка	Співак О.А.
40.	Новосанжарський р-н. Малоперещепинська загальноосвітня школа I – III ступенів	Українська вишивка, лозоплетіння	Чаленко С.Г.
41.	Новосанжарський р-н. Маячківська загальноосвітня школа I – III	Художня вишивка, лозоплетіння Плетіння соломкою, аплікація соломкою по	Розсоха Т.П. Романченко С.М

	ступенів	дереву	
42.	Новосанжарський р-н. Полузирська загальноосвітня школа	Гончарство, витинання, писанкарство, петриківський розпис	Ніканорова Н.В.
43.	Оржиця. Будинок творчості школярів	Плетіння з рогозу, соломки	Чепурна О.Г.
44.	Оржицький р-н. Лазірківський Будинок творчості школярів	Народна вишивка	Баштова Н.І.
45.	Оржицький р-н. Денисівська середня школа	Художня обробка деревини	Кривенко М.Ф.
46.	Оржицький р-н. Золотухинська основна школа	Інкустація по дереву	Павлов Є.М.
47.	Оржицький р-н. Новооржицька, середня школа	Фольклорно-етнографічна діяльність	Боцуляк В.М.
48.	Оржицький р-н. Онішківська основна школа	Народний танець Народна пісня	Тарасенко Н.Г. Шевченко А.С.
49.	Пирятин. Будинок дитячої та юнацької творчості	Писанкарство Рогозоплетіння	Педяш Г.С.
50.	Решетилівка. Професійно-технічне училище № 28	Районний дитячий центр "Оберіг" – ткацтво, килимарство, вишивка	Директор І.І. Верещака
51.	Семенівка. Середня школа № 2	Художня вишивка Народне писанкарство	Козуб Л.А. Романенко Ж.О.
52.	Семенівський р-н. с. Крива Рудка	Фольклорний ансамбль "Криниця" – популяризація репертуару криворудської виконавиці старовинних пісень Базилевської К.М. Гурток української вишивки – поширення досвіду роду вишивальниць Дьяченків	Личман І.І. Климук Л.І.
53.	Хорол. Загально-освітня школа № 1	Інкустація соломкою	Козлова А.Г.
54.	Хорол. Будинок школярів та юнацтва	Народна вишивка Виготовлення іграшок-сувенірів	Лісовська В.Г. Миколенко Р.М.
55.	Хорольський р-н.	Художня вишивка	Пипко О.Г.

	Ялосовецька загальноосвітня школа I – III ступенів		
56.	Хорольський р-н. Мусіївська загальноосвітня школа I – III ступенів	Народний танець	Кириленко І.М.
57.	Чорнухи. Будинок учнівської молоді та школярів	Плетіння з рогозу	Котляренко С.М.
58.	Шишаки. Середня школа ім. В.І. Вернадського	Фольклорний ансамбль "Чорнобривець"	Катаєва Н.П.
59.	Шишаки. Районний Будинок школяра	Аплікація із соломки	Лисиця К.В.